

IN MEMORIAM: DARKO BRATINA 1942 - 1997

Ne spominjam se, kdaj sem prvič srečala Darka Bratino: ne vem več kje je bilo, ob kakšni priliki in kako. Čeprav je zanesljivo bil dan, ko sem ga prvič srečala, videla, spoznala, govorila z njim, v sebi ne najdem nobenega določnega spomina. Rekonstrukcijska kronologija pravi, da se je to moralo dogoditi enkrat med aprilom 1987 in julijem 1989; vsekakor drži, da sva se ob slednjem datumu že poznala in tudi že tesno sodelovala. In že tedaj je bilo, kakor da se poznavava od vedno.

Darko je bil tedaj direktor italijanskega zamejskega Raziskovalnega inštituta (SLORI), ki je imel štiri živahno delujoče postojanke: v Trstu, Gorici, Čedadu in Kanalski dolini. V ozkem krogu sodelavcev SLORI in INV (zraven so bili Darko, tedanji tajnik SLORI Sergej Lipovec, tedanji direktor INV prof. dr. Vladimir Klemenčič, njegov naslednik in moj tedanji "cimer" na INV Miran Komac in jaz) se je nekako tedaj porodil načrt, katerega rezultat je bila ustanovitev stalnega skupnega telesa, Etničnih delavnic t.i. štirih inštitutov-sosedov, ki so se tedaj - in se večinoma še danes - ukvarjajo z etnično problematiko: italijanskega zamejskega Slorija; avstrijskega koroškega Znanstvenega inštituta; rovinjskega Središča za zgodovinske študije; in našega INV. Tisti čas sva se z Darkom srečevala skoraj tedensko. Imel je osupljivo zmožnost tihe, vztrajne, neutrudne koncentracije, ki se ni menila za prostor in čas: spominjam se pisanja konceptov na tržaški železniški postaji; dolgih, zbranih pogovorov v ljubljanskih kavarnah; intenzivnih debat in urejanja besedil v poznih nočnih urah.

Darko je bil sogovornik, ki se ga ni bilo mogoče naveličati. Imel je silen, naraven dar urejanja misli in iztočnic. Fascinantno ga je bilo opazovati v debatah: ujel je vsak obetaven drobec, odnegoval napol dodelane misli, vse izrečeno bliskovito preuredil, nevsiljivo in neopazno razporedil v trdne, gladke zidake, ki so bili kakor pozlačeni od dotika njegove osebnosti. Mislim, da je v tem tičala skrivnost njegovega neizmerne osebne čara: ljudje so ga častili, ker je znal na neponovljivo nežen, prepričljiv način vdihniti

posebno vrednost, poseben pomen vsaki stvari, ki se je dotaknil z mislijo ali besedo. Pod njegovo roko so se stvari otesale banalnosti, odvečnosti in brezpomelnjivosti. V trenutkih, ko se je resnično razgovoril o svojih strokovnih premišljanjih, so njegovi poslušalci zadrževali dih: njegova izvajanja so bila slepeč ognjemet posebnih gledišč, nedopovedljivo iskrih povezav, virtuoznih sklepov, briljantne logike. Vse pa je prežemala njegova kultivirana radoživost in zmožnost zagledanja sveta, ljudi in stvari v njem kot dragocenih, posebnih, nabitih s pomenom, neskončno zanimivih; v tem smislu njegov notranji svet ni bil nikoli odčaran. Surovosti, cinizma, razdiralnosti in prilehnosti ni premogel niti za gram in jih tudi ni trpel. Kako bleščeč je bil njegov intelektualni svet kaže tudi dejstvo, da ga jezikovne pregrade niso mogle osiromašiti in zamejevati, kot se to rado zgodi dvojezičnim ljudem.

Čeprav je bil njegov akademski kod gotovo italijanščina, ki jo je govoril z zaljubljeno virtuoznostjo, je bila njegova slovenščina enako bogata in široko razprostrta.

Darkov prestop v politiko so mnogi njegovi prijatelji in sodelavci v stroki začetkoma občutili skoraj kot izdajstvo; v privajenem intelektualističnem zaničevanju politike sem še sama tedaj občutila nekaj ljubosumju podobnega.

Toda politika je bila Darkovo naravno okolje, v katerem so njegovi darovi zasijali v posebno jasni luči. Tudi politika ni mogla ukrotiti njegove neizmerne intelektualne radovednosti in stro

kovne sle: velikokrat je pozno zvečer poklical iz Rima, s kakega letala, vlaka ali od koderkoli iz Evrope, da je navdušeno poklepetal o kakem filmu ali knjigi, konferenci ali ljudeh, ki jih je spoznaval. In da mi je poklonil tisti posebni dotik svoje osebnosti, ki je bil kakor pozlata, da se je v trenutku razblinila vsaka utrujenost, apatija, naveličanost.

Neizmerno sem hvaležna, da sijaja tega zlata ni mogoče zasenčiti.

Irena Šumi